

سیاست گذاری در حوزه مخابرات

مفهوم سیاست گذاری

عباس پور خصالیان (کارشناس ارشد مخابرات)

البته سیاست گذاران در انجام وظیفه خطیر خود ، به پیروی از دو روش نیازمندند که عبارتند از :

- روش انتقادی - ارزشی
- روش تجربی - تحلیلی.

با این وجود، به لحاظ مشکلات عدیده ای که روش نخست به همراه دارد (از آن جمله نیاز به اجماع پیرامون ارزش های قابل قبول) آسان تر است بیش تر از روش دوم، یعنی روش تجربی - تحلیلی، برای تهیه ی سیاست ها، استفاده شود.

۱-۱ درباره ی سیاست گذاری

سیاست گذاری (Policy making)، از لحاظ منطقی، مقدم بر سیاست مداری (Politics) است زیرا لازمه ی تعمیق و غنی سازی محتوای برنامه ها است. اصطلاح "سیاست" به معنای "خط مشی"، در فارسی امروز، واژه ای گرفته برداری شده از لفظ انگلیسی - آمریکایی Policy است و به خاطر هم ریشه و هم خانواده بودن Policy و Politics، جنبه های متنوعی از سیاست مداری به منظور تنظیم روابط اجتماعی، در سیاست گذاری رسوب می کند.

اصطلاح دیگری که با Policy و Politics هم ریشه و هم خانواده است: Polity (به معنای "طرز حکومت" و شیوه زمامداری) است. Policy نه همچون Polity شکلی و صوری است و نه چون علوم سیاسی (Politics) دانشگاهی و روش مند و سامان مند است بلکه

۱- مفهوم سیاست گذاری

سیاست گذاران حوزه مخابرات و ارتباطات نیازمند دو عنصر ذهنی و عینی در زمینه ی ارتباطات هستند:

- عنصر ذهنی، در بر گیرنده بینش ها و دانش ها ی مدیریتی مربوط به ارتباطات، اعم از مهندسی ارتباطات، فناوری ارتباطات و علم ارتباطات اجتماعی است.
  - عنصر عینی نیز شامل چالش های سیاست گذاری کلی در زمینه ارتباطات کشور است
- این دو عنصر، در آغاز بحث سیاست گذاری کلی ارتباطات، آگاهی سازند.

چون که این چرخه حیات، عمری طولانی تر از چند راهبرد، برنامه و پروژه را دارد، می توان سیاست گذاری را فرایند تدوین برنامه های چند بار مصرف^۲ دانست (در حالی که راهبرد، پروژه و طرح، برنامه هایی یک بار مصرف هستند)

۱-۲ انواع سیاست گذاری ارتباطات

بخش هایی از یک سیاست ارتباطی یا تمام آن می تواند به گونه ای تدوین شوند که منافع آن (و یا محدودیت های آن) فراگیر باشند یعنی همه آحاد مخاطبان را به یکسان در برگیرد بدون تبغیض یا تمایز. چنین سیاستی را سیاست توزیعی^۴ می گویند مثل سیاست ارائه آموزشهای مجانی به عموم کاربران اینترنت در زمینه ی کار با IPv6^۵، که از طرف دولت کره جنوبی وضع شده است.

همچنین بخش هایی از یک سیاست ارتباطی یا تمام آن می تواند به گونه ای تدوین شوند که گروه خاصی را از میان گروه های اقتصادی کشور مورد خطاب قرار داده و هدف گیری کند. چنین سیاستی را سیاست مقرراتی^۶ می گویند.

اما اگر قانون گذاران (قوه مقننه)، مخاطبان یک سیاست باشند به چنین سیاستی، سیاست موسس یا نهادین^۷ گفته می شود.

سیاست های مقرراتی، همان طور که از نام آن بر می آید، گروه و بخش نگر اند و لذا به طور معمول توسط نهاد مقررات گذار گروه و بخش مربوط وضع می شوند اما سیاست های توزیعی و موسس، کل نگر و جمع اندیش اند و به همین خاطر مرجع وضع سیاست های توزیعی و موسس، مقامی بالا در هرم ساختار تشکیلاتی دارد، در حالی که مرجع وضع سیاست های مقرراتی، معمولاً پائین تر از آن قرار می گیرد. با این وجود، چون کمیسیون و سازمان تنظیم مقررات

میانگینی از هر دو است و از این رو: فرایندی نزدیک به برنامه ریزی و مقررات گذاری است.

برای مثال: سیاست گذاری پست

سیاست گذاری پست، بخشی از سیاست گذاری ارتباطات است و سیاست گذاری ارتباطات، فرایندی است که طی آن مقرراتی برای هدایت تصمیم گیران / تصمیم سازان و تنظیم روابط و اقدامات آنها در تعامل با یکدیگر، در راستای ارتقای کیفیت و توسعه ارتباطات کشور، وضع می شود. در این فرایند، تالی ها یا آلترناتیوهای ارتباطی و اولویت های مالی - اجرایی آن ها، به منظور تحقق اهداف چشم انداز ۲۰ ساله ی کشور، تدوین و معرفی می شوند.

آنچه سیاست گذاری ارتباطات را از استراتژی یا راهبرد ارتباطات و سایر برنامه ها و طرح های اجرایی مربوط به ارتباطات، متمایز می سازد جایگاه و چرخه ی حیات آن است و گرنه، کارکرد آن مانند سایر برنامه های تنظیمی کننده و هماهنگ ساز، به منظور اعمال کنترل های افقی و عمودی است.

از آنجایی که بروندهای سیاست گذاری ارتباطات، درون دادهای راهبرد های ارتباطی اند می توان نتیجه گرفت که سیاست گذاری ارتباطات، جایگاه رفیعی، بلافاصله، پس از چشم انداز (ملی) دارد.

از لحاظ چرخه حیات نیز سیاست گذاری ارتباطات، هر بار از ابتدای فرایند تا انتهای آن، از مراحل زیر عبور می کند:

- تعیین دستور کار^۱
- تبیین آلترناتیوهای سیاست گذاری به منظور تصمیم سازی

تصمیم گیری و گزینش سیاست ها

- ارزیابی سیاست ها به منظور استمرار سیاست های موجود یا وضع سیاست های جدید.

¹ Agenda setting

² Multiple – use program

³ Single – use program

⁴ Distributive policy

⁵ Internet protocol Version - six

⁶ Regulatory Policy

⁷ Constituent policy

در کشور است. این وزارتخانه با دارا بودن شورای عالی فناوری اطلاعات، شورای عالی فضایی، کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات و سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، در سطح ملی و در بخش مخابرات و ارتباطات کشور، سیاست گذاری می کند اما درونداد مهم تمام سیاست های مدون در این نهادها، برونداد سیاست کلی نظام در امر ارتباطات است که به عنوان سند مادر برای تمامی سیاست های بخشی و فرابخشی، نقش ایفاء می کند.

علاوه بر سیاست گذاران مذکور در درون وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، هر یک از زیرمجموعه های شرکتی این وزارتخانه، سیاست های مالی، اداری، پرسنلی، رقابتی و اجرایی خود را تدوین و به واحد های تابعه خود ابلاغ می کنند.

آنچه مهم است این است که فرآیند سیاست گذاری های مذکور تولید کننده ی ساختاری از ارزش های صنعتی ست که شکلی درختی دارد به گونه ای که ریشه های درخت را همان سیاست های کلان نظام تشکیل می دهند.

روند جدیدی که به ویژه پس از رکود اقتصادی سال ۲۰۰۹ مشاهده می شود:

بیشتر و بیشتر استاندارد شدن روند سیاست گذاری ها، در تمام سطوح آن است.

برای مخابراتی ها این روند بدان معنا ست که اتحادیه بین المللی مخابرات، به عنوان "سوپر رگولاتور مخابرات جهان" سمت و سوی سیاست گذاری ها را تعیین می کند.

ارتباطات کشور هنوز از کاستی ها و نارسایی هایی رنج می برد، این وظیفه (یعنی وضع سیاست های مقرراتی در برهه ی حاضر) نیز بر عهده عالی ترین مرجع سیاست گذاری کلان نظام یعنی مجمع تشخیص مصلحت نظام است.

۳-۱ سیاست گذاران ارتباطات کشور، چه کسانی هستند؟

در بالاترین سطح، رهبری و اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام، عالی ترین سیاست گذاران کشور اند. پس سیاست های کلی نظام در زمینه ارتباطات را مجمع تشخیص مصلحت نظام می باید تدوین کند و پس از تأیید توسط رهبری، ابلاغ شود.

اما هر بخش از اقتصاد ملی نیز، سیاست گذاران خود را می طلبد مثل:

- شهرداری ها و استانداری ها
- شوراهای روستایی
- استان داری ها
- سازمان های مدیریت و برنامه ریزی استان ها وابسته به وزارت کشور
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی (سابق) و معاونت فعلی ریاست جمهوری، به عنوان بازوی دولت و مجلس
- هیات دولت
- قوه مقننه
- قوه قضائیه
- و شرکت های بخش خصوصی، تعاونی و دولتی

که هر یک نهاد های حاکمیتی موظف اند سیاست های ارتباطی خود را به گونه ای هم آهنگ و هم سو با اهداف برنامه های توسعه و چشم انداز ۲۰ ساله تدوین کنند و با سیاست های کلی نظام در تصاد نباشند اما شرکت های بخش خصوصی و تعاونی می توانند با رعایت هم راستا بودن با اهداف نظام، اهداف مورد نظر خود را دنبال کنند.

یکی از مهمترین سیاست گذاران ارتباطات در دولت، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات است که متولی قانونی توسعه ارتباطات